

Lieta C-113/22

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2022. gada 17. februāris

Iesniedzējtiesa:

Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Galisijas Augstā tiesa,
Spānija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2022. gada 2. februāris

Apelācijas sūdzības iesniedzēji:

DX

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (Valsts sociālā
nodrošinājuma iestāde, Spānija)

Atbildētāja apelācijas instancē:

Tesorería General de la Seguridad Social (Vispārējā sociālā
nodrošinājuma kase, Spānija)

Pamatlietas priekšmets

Pastāvīgas darbnespējas pensija – Maternitātes piemaksa – Piešķiršana vīriešiem

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu par interpretāciju – LESD 267. pants – Diskriminācija dzimuma dēļ – Direktīvas 79/7/EEK 4.–6. pants – Tiesas spriedums, ar ko atzīta tādas diskriminācijas esamība – Valsts administratīvā prakse, kas uztur diskrimināciju – Tiesa spriedumā izdarītā konstatējuma seku spēkā stāšanās datums – Kaitējuma atlīdzināšana

Prejudiciālie jautājumi

1. Vai Spānijas Valsts sociālā nodrošinājuma iestādes (*INSS*) Juridiskās organizācijas un palīdzības apakšģenerāldirektorāta (*Subdirección General de Ordenación y Asistencia Jurídica*) Skaidrojumā (*Criterio de Gestión*) 1/2020 paredzētā prakse, kas izpaužas tādējādi, ka pārvaldības iestāde vienmēr atsaka strīdīgo piemaksu vīriešiem un liek viņiem to pieprasīt tiesas ceļā, kā tas notika ar prasītāju šajā tiesvedībā, ir uzskatāma – saskaņā ar Padomes Direktīvu 79/7/EEK (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos – par minētās direktīvas administratīvu neizpildi, kas atšķiras no Eiropas Savienības Tiesas 2019. gada 12. decembra spriedumā *WA* (C-450/18) izvērtētās normatīvās neizpildes, tādējādi, ka pati par sevi šī administratīvā neizpilde ir diskriminācija dzimuma dēļ, ievērojot apstākli, ka saskaņā ar minētās direktīvas 4. pantu vienlīdzīgas attieksmes princips tiek definēts kā tas, ka nepastāv nekāda – ne tieša, ne netieša – diskriminācija dzimuma dēļ, un ka saskaņā ar tās 5. pantu dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka tiek atcelti normatīvi un administratīvi akti, kas ir pretrunā vienlīdzīgas attieksmes principam?

2. Vai, ievērojot atbildi uz iepriekšējo jautājumu un ņemot vērā Direktīvu 79/7 (it īpaši tās 6. pantu un līdzvērtības un efektivitātes principus saistībā ar Savienības tiesību neizpildes juridiskajām sekām), datumam, no kura iestājas sekas tiesas konstatējumam par tiesībām uz piemaksu, ir jābūt pieteikuma iesniegšanas datumam (ar trīs mēnešu atpakaļejošu spēku), vai šīm seku iestāšanās datumam ir jābūt ar atpakaļejošu spēku datumam, kad tika taisīts vai publicēts Eiropas Savienības Tiesas spriedums *WA*, vai arī tā notikuma datumam, kas ir bijis pamats piešķirt pastāvīgas darbnespējas pabalstu, uz ko attiecas strīdīgā piemaksa?

3. Vai, ievērojot atbildi uz iepriekšējiem jautājumiem un ņemot vērā piemērojamo direktīvu (it īpaši tās 6. pantu un līdzvērtības un efektivitātes principus saistībā ar Savienības tiesību neizpildes juridiskajām sekām), būtu jāpiespriež izmaksāt atlīdzību, kura sedz faktiski nodarītos zaudējumus un kurai ir preventīva iedarbība, jo šie zaudējumi nav segti, nosakot atbilstošu datumu, no kura iestājas sekas tiesas konstatējumam par tiesībām uz piemaksu, un katrā ziņā vai šādā atlīdzībā ir jāiekļauj tiesāšanās izmaksas un advokāta honorāri saistībā ar tiesvedību *Juzgado de lo Social* (Darba un sociālo lietu tiesā) un šajā *Sala de lo Social* (Darba un sociālo lietu palātā)?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

– Padomes Direktīva 79/7/EEK (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos: 4.–6. pants.

– Tiesas spriedums, 2019. gada 12. decembris, *WA* (C-450/18, EU:C:2019:1075).

Atbilstošās valsts tiesību normas

- *Constitución* [Konstitūcija]: 14. pants (vienlīdzības princips).
- 2007. gada 22. marta *Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres* [Konstitutīvais likums Nr. 3/2007 par sieviešu un vīriešu faktiski vienlīdzību].

10. pants: “Darbības [...], kas veido vai izraisa diskrimināciju dzimuma dēļ, nav spēkā un nerada tiesiskas sekas, un šādu darbību dēļ rodas to veicēju atbildība atbilstoši tādas atlīdzības vai kompensācijas sistēmai, kura ir reāla, efektīva un samērīga ar ciesto kaitējumu, kā arī vajadzības gadījumā atbilstoši tādai iedarbīgai un atturošai sankciju sistēmai, ar kuru tiek novērsta diskriminējošu darbību veikšana.”

- 2015. gada 30. oktobra *Real Decreto Legislativo 8/2015, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social* [Karaļa Lēģislatīvais dekrēts 8/2015, ar ko apstiprina Vispārējā sociālā nodrošinājuma likuma pārstrādāto redakciju (turpmāk tekstā – “TRLGSS”)] (redakcija, kas *ratione temporis* piemērojama pamatlīetai).

53. pants: “1. Tiesības uz pabalstu atzīšanu izbeidzas pēc pieciem gadiem, sākot no nākamās dienas pēc tā notikuma datuma, kas būtu par pamatu pabalsta piešķiršanai, neskarot šajā likumā paredzētos izņēmumus un to, ka šādas atzīšanas sekas ir attiecināmas uz laikposmu, kas sākas trīs mēnešus pirms atbilstošā pieteikuma iesniegšanas dienas. [...]”

60. pants: “1. Sievietēm, kurām ir bioloģiskie vai adoptētie bērni un kuras saskaņā ar kādu sociālā nodrošinājuma sistēmu saņem uz iemaksām balstītu vecuma pensiju, pārdzīvojušā laulātā pensiju vai pastāvīgas darbnespējas pensiju, ir tiesības uz piemaksu pie pensijas, ņemot vērā viņu veikto demogrāfisko ieguldījumu sociālā nodrošinājuma sistēmā. [...]”

- 2011. gada 10. oktobra *Ley 36/2011 reguladora de la jurisdicción social* [Likums Nr. 36/2011 par darba un sociālo lietu tiesām].

Īss pamatlīetas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 DX kungam, kuram ir divi bērni, tika piešķirta pastāvīgas darbnespējas pensija, sākot no 2018. gada 10. novembra.
- 2 2019. gada 12. decembrī Tiesa pasludināja spriedumu WA (C-450/18, EU:C:2019:1075; turpmāk tekstā – “spriedums WA”), kurā atzina, ka “Padomes Direktīva 79/7/EEK (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos ir interpretējama tādējādi, ka tā nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlīetā aplūkotais, kurā tiesības uz piemaksu pie pensijas ir

paredzētas sievietēm, kam ir vismaz divi bioloģiskie vai adoptētie bērni un kas saņem uz iemaksām balstītu pastāvīgas darbnespējas pensiju saskaņā ar valsts sociālā nodrošinājuma sistēmu, bet vīriešiem, kuri atrodas identiskā situācijā, nav tiesību uz šādu piemaksu pie pensijas”.

- 3 Pēc minētā sprieduma Valsts sociālā nodrošinājuma iestādes (*Instituto Nacional de la Seguridad Social, INSS*) Juridiskās organizācijas un palīdzības apakšģenerāldirektorāts publicēja 2020. gada 31. janvāra Skaidrojumu (*Criterio de Gestión*) 1/2020, kuros ir norādīts: “līdz brīdim, kad tiks izdarīts leģislatīvais grozījums, kas nepieciešams, lai panāktu *TRLGSS* 60. panta atbilstību minētajam Eiropas Savienības Tiesas spriedumam, tiek noteiktas [...] šādas šīs pārvaldības iestādes darbības vadlīnijas: 1. *TRLGSS* 60. pantā regulētā piemaksa pie pastāvīgas darbnespējas pensijām, vecuma pensijām un pārdzīvojušā laulātā pensijām, kamēr netiks izdarīts atbilstošs leģislatīvs minētā panta grozījums, turpmāk joprojām tiek atzīta tikai sievietēm, kuras atbilst noteiktajām prasībām, kā tas tika darīts līdz šim. 2. Iepriekš 1. punktā noteiktais, protams, ir jāsaprot, neskarot pienākumu izpildīt tos tiesu galīgos spriedumus, kuros vīriešiem ir atzīta minētā piemaksa pie pensijas [...]”.
- 4 2020. gada 10. novembrī DX kungs iesniedza pieteikumu, lūdzot atzīt *LGSS* [Vispārējā sociālā nodrošinājuma likuma] 60. pantā paredzēto maternitātes piemaksu. Šis pieteikums tika noraidīts ar 2020. gada 17. novembra administratīvu lēmumu.
- 5 DX kungs cēla prasību par šo administratīvo lēmumu *Juzgado de lo Social n.º 2 de Vigo* (Vigo Darba un sociālo lietu tiesā Nr. 2, Spānija), kura ar 2021. gada 15. februāra spriedumu atzina viņa tiesības uz piemaksu. Piemaksas atzīšanai minētā tiesa atsaucās uz spriedumu *WA*. Minētā tiesa precizēja, ka piemaksas atzīšanai bija sekas no 2020. gada 10. augusta (proti, laikposmā, kas sācies trīs mēnešus pirms 2020. gada 10. novembra pieteikuma, atbilstoši valsts tiesiskajam regulējumam). Taču minētā tiesa uzskatīja, ka nav jāpiešķir DX kungam atlīdzība par kaitējumu, jo runa bija par normatīvu diskrimināciju.
- 6 Gan DX kungs, gan *INSS* iesniedza apelācijas sūdzības par minēto spriedumu *Tribunal Superior de Justicia de Galicia* (Galisijas Augstā tiesa, Spānija), t.i., iesniedzējtiesā.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 7 DX kungs argumentē, ka, neatzīstot piemaksu vīriešiem, *INSS* īsteno diskrimināciju dzimuma dēļ, it īpaši tāpēc, ka pēc sprieduma *WA* tā nolēma turpināt atzīt piemaksu tikai sievietēm un likt vīriešiem vērsties tiesā. Atbilstoši Direktīvai 79/7/EEK runa ir par neizpildi, kas veido diskrimināciju dzimuma dēļ un atšķiras no minētajā spriedumā izvērtētās neizpildes. Tāpēc viņš lūdz atzīt maternitātes piemaksu no dienas, kad tika atzīta viņa pastāvīgās darbnespējas pensija, jo, ja viņš būtu sieviete, viņš jau būtu ticis informēts par savām tiesībām,

kā arī lūdz piespriest atlīdzinājumu – kas būtu gan kompensējoša, gan atturoša – par tiesību uz nediskrimināciju pārkāpumu.

- 8 *INSS* iebilst pret DX kunga prasījumiem, uzskatot, ka tās rīcība atbilst tiesiskuma principam. Tā ir administratīva iestāde, kurai nav leģislatīvas vai reglamentējošas kompetences Direktīvas 79/7/EEK transponēšanai. Ar spriedumu WA vīriešiem neesot atzītas tiesības uz maternitātes piemaksu, bet esot tikai nospriests, ka *TRLGSS* 60. pants ir pretrunā vienlīdzīgas attieksmes principam, un tam saskaņā ar Direktīvas 79/7 5. pantu ir jāizraisa normas atcelšana, bet ne obligāti piemaksas atzīšana vīriešiem.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

Pirmais prejudiciālais jautājums

- 9 Galvenais jautājums, kas rodas šajā lietā un kas ietekmē atbildi uz abiem turpmākajiem jautājumiem, ir par to, vai *INSS* prakse, kas noteikta Skaidrojumā 1/2020 pēc sprieduma WA, proti, vienmēr liegt strīdīgo piemaksu vīriešiem un likt viņiem to pieprasīt tiesas ceļā, saskaņā ar Direktīvu 79/7/EEK ir uzskatāma par šīs direktīvas administratīvu neizpildi, kas atšķiras no minētajā spriedumā izvērtētās normatīvās neizpildes, t.i., par administratīvu neizpildi, kas pati par sevi veidojot minētās direktīvas 4. un 5. pantam pretrunā esošu diskrimināciju dzimuma dēļ.
- 10 *Juzgado de lo Social n.º 2 de Vigo* spriedumā pirmajā instancē tika secināts, ka runa ir par tīri normatīvu neizpildi. Savukārt iesniedzējtiesa uzskata, ka tā ir no normatīvās atšķirīga administratīva neizpilde, kam var būt ietekme uz piemaksas spēkā stāšanās datumu (otrais prejudiciālais jautājums) un uz iespējamu kaitējuma atlīdzinājumu DX kungam (trešais prejudiciālais jautājums).

Otrais prejudiciālais jautājums

- 11 Ja tiktu secināts, ka pastāv tīri normatīva neizpilde, *Juzgado de lo Social n.º 2 de Vigo* spriedumā dotā atbilde uz jautājumu par piemaksas ekonomisko seku darbības sākuma datumu (proti, piemērojot pieteikuma datumu ar trīs mēnešu atpakaļejošu spēku) atbilstu valsts tiesiskā regulējuma noteikumiem.
- 12 Savukārt, ja tiktu secināts, ka pastāv iestādes administratīva neizpilde, kas ir pietiekama, lai to nošķirtu no normatīvās, rodas šaubas par to, vai risinājumam ir jābūt tādām pašām vai, gluži otrādi, tiktu prasīts (piemērojot tiesības uz vienlīdzības efektīvu aizsardzību tiesā, kas garantētas Direktīvas 79/7 6. pantā) atbīdīt piemaksas ekonomisko seku darbības sākuma datumu uz datumu, kurā tika pasludināts spriedums WA (2019. gada 12. decembris), vai uz sprieduma publicēšanas datumu (2020. gada 17. februāris), vai arī uz tā notikuma datumu, kurš ir bijis par pamatu darbnespējas pensijas piešķiršanai.

- 13 To varētu pamatot divos veidos.
- 14 No vienas puses, varētu uzskatīt, ka trīs mēnešu atpakaļejoša spēka termiņš, ņemot vērā tā īso ilgumu salīdzinājumā ar ilgākiem valsts tiesībās noteiktajiem noilguma termiņiem (pieci gadi pastāvīgas darbnespējas pabalstu gadījumā), ir pretrunā efektivitātes principam, jo tiek apgrūtināta sūdzību iesniegšana par Savienības tiesību neizpildi tādējādi, ka, piemērojot valsts tiesību normas par noilgumu (piecu gadu termiņš tādā gadījumā kā šajā lietā), ekonomisko seku darbības sākuma datums varētu sniegties pagātnē līdz attiecīgā notikuma datumam.
- 15 No otras puses, varētu uzskatīt, ka neizpilde neaprobežojas ar to, ka DX kungam tiek liegta piemaksa, bet no sprieduma WA pasludināšanas dienas un līdz *RDL* [Karaļa dekrētlikuma] 3/2021 (kas apstiprināts, lai panāktu *TRLGSS* 60. panta atbilstību minētajam spriedumam, kaut gan tas nav piemērojams šai lietai *ratione temporis*) spēkā stāšanās dienai tika arī administratīvā ceļā noraidītas visas vīriešu iesniegtās sūdzības, liekot viņiem vērsties tiesā. Tāpat arī viņi netika informēti un viņiem netika atzītas tiesības, kas viņiem būtu pienākušās minētā sprieduma pareizas piemērošanas gadījumā, kas ir pretrunā apstāklim, ka saistībā ar to pašu piemaksu atkārtotas pārbaudes ir veiktas pēc pašas iestādes ierosmes pēc *RDL* 3/2021 apstiprināšanas. Tāpat arī, ja uzskata, ka administratīvā neizpilde radās līdz ar Skaidrojuma 1/2020 atzīto administratīvo praksi, piemaksas spēkā esamības sākuma dienai būtu jābūt minēta Tiesas sprieduma datumam (būtu konkrētāk jānoskaidro, vai tam ir jābūt sprieduma taisīšanas datumam vai tā publicēšanas datumam).

Trešais prejudiciālais jautājums

- 16 *Juzgado de lo Social n.º2 de Vigo* pirmajā instancē taisītajā spriedumā DX kunga atlīdzības prasījums tika noraidīts. Minēta tiesa uzskatīja, ka nav radušies zaudējumi, kas būtu atlīdzināmi dzimumu līdztiesības principa pārkāpuma dēļ, jo nepastāvēja cita neizpilde kā vien tikai normatīvā.
- 17 Savukārt, ja tiktu lēsts, ka pastāv no normatīvās atšķirīga administratīvā neizpilde, atlīdzības prasījums galu galā būtu balstīts uz Savienības tiesībām (neskarot transponēšanas normas). Tas radītu dažādas šaubas saistībā ar tiesībām uz vienlīdzības efektīvu aizsardzību tiesā, kas garantētas Direktīvas 79/7/EEK 6. pantā.
- 18 Pirmkārt, ja tiktu uzskatīts, ka strīdīgās piemaksas seku darbības sākuma datumam ir jābūt vismaz sprieduma WA datumam, būtu jānosaka, vai Savienības tiesību administratīvā neizpilde ir jau pilnībā kompensēta vai, gluži otrādi, ir jānosaka papildu atlīdzinājums, kas kompensē apgalvotos materiālos zaudējumus un morālo kaitējumu un kam ir atturoša ietekme uz šādu neizpildi.
- 19 Otrkārt, katrā ziņā būtu jānosaka, vai, lai garantētu Savienības tiesību normu efektivitāti, atlīdzībā būtu jāiekļauj arī tiesvedības izmaksas un advokāta honorāri pirmajā un otrajā instancē. Saistībā ar atlīdzības jēdzienu ir lietderīgi paskaidrot,

ka atbilstoši valsts tiesībām *INSS* nekad nevarētu tikt piespriests atlīdzināt izmaksas un honorārus, jo Spānijas darba lietu procesi ir bezmaksas visām tiesvedības pusēm. Tikai izņēmuma gadījumā, kad tiek noteikts sods *LRJS* [Likuma Nr. 36/2011 par darba un sociālo lietu tiesām] 97. panta 3. punktā paredzētās ļaunticības vai neuzmanības dēļ, izmaksas un honorārs tiek noteikti kā soda papildsekas, tomēr tikai tajā gadījumā, kad notiesātais ir uzņēmums, tādējādi *INSS* varētu tikt noteikts sods par ļaunticību vai neuzmanību, taču arī šajā izņēmuma gadījumā tai nevar uzlikt pienākumu maksāt izmaksas un honorārus.

DARBA VERSIJA